

ÚJKÖNYV

Nemzettudat,
jugoszlávizmus, magyarság

Nehéz eldönteni, a valóságos történelmi időszerűség árt-e vagy használ egy tudományos igényű történelmi elemző tanulmánygyűjtemény olvasói fogadtatásának. Olvasója válogatja. De csalódnai csak az fog, aki A. Sajti Enikő napokban kiadott *Nemzettudat, jugoszlávizmus, magyarság* című könyvében a napilapok hírvadászatára jellemző alkalmi helyzetelemzéseket keres. A szerző előre leszögezi: „A kötetben szereplő, bő másfél évtized alatt keletkezett, témájukat és a vizsgált korszak időhatárait tekintve szerzőtársak írásai arra keresik a választ, hogyan, milyen alternatívát felvetve formálódott a délszláv népek identitástudata, milyen volt a jugoszláv állam nemzetiségpolitikája, hogyan alakultak az ott élő félmillió magyarországi önmegőrzésének lehetőségei és korlátai”. Való igaz, a téma roppant szerteágazó. A XIX. század közepén idegen fennhatóság alatt élő, a mai Jugoszlávia lakosságát alkotó délszláv népcsoportok önállósulási céljait – sőt: gyakran csak közösségi pszichózisát – követni önmagában is nagy feladat. S akkor még nem beszéltünk a bácskai, a bánáti és a baranyai magyarság helyzetének változásáról, arról, hogy a délszlávoktól gyökeresen elütő kultúrájú népcsoport alatt a század első felében 27 éven belül háromszor cserélt gazdát a föld. És nem csak gazdát, de politikát, hatalmat, közigazgatást, sőt, rendszert is.

A szerző elszávaságát, amit a szerző előszavában szinte mentegetőzve említi, a könyv javára válik. Először is azért, mert a jelenség maga szerteágazó. A kötet viszont egységes. Jellemzői a jól rendezett tényanyag, és a történelmi áttekintések szakaszai után mindig a megfelelő helyen levont következtetések. Ezt nem kellene ugyan külön érdemként kihangsúlyozni, mint ahogy a következtetések tárgyias jellegét sem, de – A. Sajti Enikővel szövege – a „hideg napokat”, „még hidegebb napok” követték, ez pedig ma is „ízléstelen politikai vita tárgyát képezi.

A kötet, tárgyiaságával, elkerül még egy buktatót: a jóslatokét. A régész elvből nem jóslol – neki

könnyű. Aki viszont ma Jugoszláviával foglalkozik, annak, ha nem is jóslatokba, de kénytelen találgatásokba kell bocsátkoznia. A Sajti Enikő „találgatási” módszere a történelmi párhuzamok felállítására. Talán nem is párhuzamok ezek, inkább a jugoszláv nemzettudat egyre ismétlődő motívumainak feltárása, a térségben újra és újra megváltozó hatalmi helyzetben. Ha a tanulmányok alapján jól szemügyre vesszük, a mai polgárháborús Jugoszlávia ugyanannak a két fő több nemzeti rendezési elvnek az ütközőhelye, mint mindvégig, a legújabbkori történelme folyamán. A viszonylagos kommunista hermetika – egészen pontosan Tito – halála után ismét a centrista, egynemzet-központú és a federalista elvek összetűzése kavarta fel Jugoszláviát. A kötet első tanulmánya mindjárt ennek történetével foglalkozik, láthatólag azzal a szándékkal, hogy e két jellemző alapmotívum múltját a további írások számára világossá tegye. Helyesen. Enélkül ugyanis a könyv további elemzései, a Jugoszláv Kommunista Párt nemzetiségpolitikai koncepciójának formálódásáról, a területrevíziók és a nemzetiségi viszonyok egymásra hatásáról, éppúgy nem lennének teljesek, mint ahogy az utóbbi időben csak a jelenre összpontosító politikai sajtóelemzések özőne sem az.

A. Sajti Enikő két külön fejezetet szentel a vajdasági magyarság 1944 ősi és 1945 után helyzetének vizsgálatára. Ezekre kiváltképp érvényes, amit a tárgyiaságról már megállapítottunk. Hiszen a jugoszláv népek „évszázados dilemmája” az egységről s a különbözőségről még csak nézhető objektíven, de a félmillió magyar kisebbség helyzetére így tekinteni már sokkal nehezebb. A könyv utolsó kérdéséből, bárha szigorúan szakmunkáról van szó, kicseng ez is. „A jugoszláv politikai életben egymással versengő erő kádján újabb kalodába szorítják-e az ottani magyarságot, avagy ellenkezőleg, a válság zűrzavarából, és a kisépek hagyományos önmegőrző formáinak felbomlásából új szintézis születik-e?”

SOMOGYI P. SÁNDOR

Hunyadi, az egyetlen

Az első egy véletlen. A csütörtök esti próba zord időjárási viszonyok között zajlott, s a hideg nem tett jót a Gara Máriára kitűzött *Iván Ildikó* hangszámainak. („Két oktávval lejjebb ment a hangom” – mondta szomorkás mosollyal – a nézőtérén.) Ezért aztán az a furcsa helyzet állt elő, hogy a szombat esti premieren Gara Máriát – Szilágyi Erzsébet énekelte. A fiatal szegedi koloratúrszoprán színpadi próba nélkül, beugrással lépett föl. A szerepet énekelte már néhány évvel ezelőtt Debrecenben, de azóta nem. Az operaszínpadon egy beugrás mindig különös izgalmat jelent. Ezúttal azonban szerencsére csak a váratlanság, s az ismeretlen tetézte izgalmunkat, az aggodalom nem. Szilágyi Erzsébet ugyanis mindvégig magabiztosan, szépen énekelt, s játékában sem volt feltűnő, hogy először jár-kele a hatalmas színpadon. A darabbeli Szilágyi Erzsébetet *Misura Zsuzsa* énekelte. A kitűnő művésznőnek mindig jó szerepe volt a nagyszony, ám ezúttal régebbi teljesítményét is felülmúlta. Amikor ez a hatalmas zengésű szoprán a La Grange áriában altmélységben hömpölyög, majd könnyed koloratúrákat pörget, hogy végül, döbbenetes erejű, magas hanggal koronázza meg a nehéz szót, az embernek az az érzése, hogy ennek a hangnak nincsenek fizikai korlátai, s hogy mikroport és erősítő az ő esetében merő formalitás.

A másik kirobbanó erejű voce *Németh József*. Garát épp ilyen féktelen természetű, őserű figurának képzeljük, amilyenek ő énekl. *Molnár András* ma már nemzetközi rangú Wagner-tenorunk. E szerepkör rendszeres éneklése következtében azonban hangja jelentősen átalakult: testesebbé, ércesebbé vált, ám egyszersmind

Az idei szabadtéri játékok évadnyitó előadását egyetlen egyszer játsszák. Ez engem kicsit el is szomorít, mert most hiába költöm jó hírért, idén már senki se tudja megnézni. Általában nem éri meg egy darabot egyetlen este játszani. Most talán azért választották mégis ezt a megoldást, mivel a Hunyadi tavaly is ment ugyanebben a rendezésben, szinte hajszálra ugyanezzel a szereposztással. Ezért aztán nem is ígérkezett valami izgalmas mulatságnak. Hogy mégis az lett, arról két dolog tehet.

vészített könnyedségből és hajlékonyságából. Ezért ma már nem képes Hunyadi László finom lírájának meggyőző közvetítésére. A magas pianóban a hang fénytelen, néha alacsonyan is intonál. Ugyanakkor a hősi, forte részeknél kitűnően szól. Molnár András operaművészetünk kiemelkedő, sőt meghatározó figurája. Mai hang-művészi kondíciói azonban sokkal inkább Bánk bánra, semmint Hunyadi Lászlóra predesztinálják. Megérett, hogy énekelje. Megérett ő is, a helyzet is, s jó volna, ha akadna színház, mely ezt felismeri. *Daróczy Tamás* fényes tenorja ma valószínűleg jobban megfelelne a címszerepre, de V. Lászlónak is nagyszerű. Különösen a Meghalt a cselészövő kórusral „szemben” énekelt ellen-szólam tetszett. *Vámosy Éva* szépen, hajlékonyan formálta meg Mátyást, *Szakály Péter* oszlopos Rogonya volt.

Jó benyomást tett szegedi debüt-jén *Acél Ervin*, a szimfonikusok új vezetője. Élénk színek,

határozott zenei karakterek, szabad téren is megfelelő dinamikai kontrasztok jellemezték a dirigálást. Különösen a zenekari kíséret volt kidolgozott, plasztikus. A hatalmas színpad és a zenekar egybefogásával akadtak némi problémái, de bemutatkozása szép reményre jogosít a város zenei élete szempontjából.

Nagy Viktor rendező és *Csikós Attila* díszlettervező az előadás képi világát a várfalak komor feketéjének és a minduntalan lobogó tüzek sárga-vörösének ellentétére építették föl. Tetszik ez a következetes gondolkodás, meg az is, hogy a tér ritmusa eltér a megszokott Hunyadi-díszletektől. Nem tudom mások hogy vannak vele, de most, hogy a nézőtérén ott ült a magyar miniszterelnök, ki pártelnök is egyben, én nagy élvezettel figyeltem a darab történéseit. Királyi gyöngesség, politikusi intrika, karizmatikus vezető – az efféle fogalmakat az ember óhatatlanul is összefüggésbe hozza a mai politikai bokszozással, a napi eseményekkel. Apróság, de a Czilleit éneklő *Gyimesi Kálmán* például önkormányzati képviselő. Antall József nemrégiben arról beszélt, hogy Jugoszlávia széthullásával ismét bizonytalanná válik déli részek sorsa; a darab meg Nándorfehérváron játszódik. Persze nem akarom azt mondani, hogy minden Hunyadi-előadásra ültessünk be néhány pártvezért a szellemi izgalom biztosítása érdekében. Még azt sem, hogy akinek effélék nem jutottak eszébe az nem nézte jól a darabot. De az efféle váratlan, direkt és konkrét aktualitások több életet adnak egy színpadi műnek, mint a sokat emlegetett nemzeti jelleg meg hagyomány.

MÁROK TAMÁS

Egy hétig néptáncfesztivál

Tegnap délután megkezdődött a Nemzetközi Szakszervezeti Néptáncfesztivál. A táncosok a Dugonics téren adtak ízelítőt műsoraikból a járókelőknek. A fesztivált ünnepi beszédével dr. Ványai Éva alpolgármester asszony indította útjára. Ma este fél 9-kor folklórest

kezdődik az újszegedi szabadtéri színpadon, ahol fellép a Bolyai és a Válaszút Táncgyűttes, a Vasas Művészgyűttes tánckara, a Szeged Táncgyűttes, a Róna és a P. Pesev Táncgyűttes (Jugoszlávia). Jegyek a helyszínen és a Juhász Gyula művelődési központban válthatók.

Őszi tervek

Szülők akadémiaja?

A Fogyasztók Országos Tanácsának Csongrád Megyei Szervezete tanévben minél több iskolában kezdődjenek előadásorozatok, amelyek a gyermeknevelésben segítenek a szülőket. Kívánt célként azt jelölték meg, hogy az eddigieknél fokozottabban kell felkészíteni a gyerekeket az életre, sőt: az ÉLETRE.

Fontosnak tartják felhívni a szülők figyelmét arra, hogy az iskolával együttműködve erősítsék gyermekeikben az együttélés szabályait, tanítsák meg őket a lehető legjobban

bánni idővel, pénzzel, anyagi és szellemi energiával.

A gyerekek minél többször tapasztalják meg az együtt végzett, egymást segítő munka élményét, életkoruknak megfelelő szinten sajátítsák el a sokszor oly hasznos háztartási alapismereteket. És amire manapság nagy szükség van: igényeiket próbálják meg összehangolni a lehetőségekkel.

A FOT nemcsak az iskolákkal, hanem az ifjúsági társadalmi szervezetekkel is együttműködést keres az előadások megszervezése érdekében.

NY. P.

Premier és próba előtt

A Szabadtéri Játékok irodája az Atlasz Utazási Irodával és a JATE-klubbal karöltve lehetővé teszi a nézőknek azt, hogy a színpadon előadott darabok közreműködőivel találkozhassanak, nekik kérdéseket tehessenek fel. A „Holnap előadás” című sorozat vendégeivel a főpróba előtt másfél órával találkozhatnak az érdeklődők a klubban, az Atlasz iroda Oroszlán utcai helyiségében

pedig Próba indul címmel, a próbák megkezdése előtt. Itt legközelebb, ma este 7 órától a Csillagjárás című produkció, a Nemzetközi Szakszervezeti Néptáncfesztivál gálaműsorának első próbája előtt, Sebestény Márta énekművésszel, Stoller Antal koreográfussal és Simoncsics János fesztiváltitkárrel beszélgethetnek az egybegyűltek.